

NOSTĀJA

Apstiprināts LSA domes sēdē

18.04.2020.

Protokola nr. 2020/DP3

18.04.2020.

Rīgā

Nr. 2020/NP1

Par koledžu lomu Latvijas augstākās izglītības sistēmā

ORGANIZĀCIJA

Latvijas Studentu apvienība (turpmāk – LSA) pārstāv Latvijas studējošo intereses nacionālā un starptautiskā līmenī. Saskaņā ar Augstskolu likumu, apvienības biedri ir visu Latvijas augstskolu studējošo pašpārvaldes. LSA pauž demokrātiskā procedūrā formulētu, reprezentatīvu Latvijas studējošo viedokli.

SITUĀCIJA

2020. gada 4. martā tika pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr. 94 (turpmāk – rīkojums) par konceptuālo ziņojumu "Par augstskolu iekšējās pārvaldības modeļa maiņu" (turpmāk – Konceptuālais ziņojums). Šī rīkojuma 3. punkts paredz "Izglītības un zinātnes ministrijai sadarbībā ar Kultūras ministriju, Labklājības ministriju, Veselības ministriju un Zemkopības ministriju sagatavot un izglītības un zinātnes ministram līdz 2020. gada 30. jūnijam iesniegt Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par turpmāko risinājumu saistībā ar koledžu statusu profesionālās izglītības iestāžu sistēmā, ievērojot attiecīgās nozares prasības un specifiku nozares cilvēkresursu sagatavošanai."¹ Savukārt rīkojuma 4. punkts paredz "Izglītības un zinātnes ministrijai un Iekšlietu ministrijai līdz 2020. gada 15. aprīlim izstrādāt risinājumu par turpmāko rīcību saistībā ar iekšlietu sistēmas koledžu statusu izglītības iestāžu sistēmā."² Konceptuālajā ziņojumā norādīts, ka koledžas turpmāk izstrādājamajā jaunajā augstākās izglītības iestāžu tipoloģijā neietilps. Konceptuālā ziņojumā 4. pielikumā ir sniegts izvērsts izklāsts par Izglītības un zinātnes ministrijas (turpmāk – IZM) vīziju par koledžu turpmāku iekļaušanu profesionālās izglītības iestāžu tipoloģijā. Šādas ieceres bija aktuālas jau 2017. gadā, kad IZM izstrādāja koledžu un pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības

¹ <https://likumi.lv/ta/id/313034-par-konceptualo-zinojumu-par-augstskolu-ieksejas-parvaldibas-modeļa-mainu>, skat. 15.04.2020

²Turpat.

attīstības koncepciju, kas paredzēja līdz 2018. gadam izvērtēt iespējas konsolidēt valsts koledžas – atsevišķas no tām integrēt augstskolās kā aģentūras.³

2019. gadā Latvijā bija 9 valsts augstskolu aģentūras-koledžas, 9 valsts dibinātas koledžas un 7 valsts akreditētas juridisku personu dibinātas koledžas.⁴ 2018. gadā koledžās studēja 7412 studējošie – 9,22 % no kopējā studējošo skaita valstī. Apskatot 2018. gada datus, koledžās ir izteiktāks studējošo īpatsvars vecumā virs 29 gadiem, piemēram, pilna laika studijās augstskolās 2018. gadā vecuma grupā 29-39 gadi studēja 14% no kopējā augstskolās pilna laika studijās studējošo skaita, savukārt koledžās tajā pašā vecumgrupā – 21% no kopējā koledžās pilna laika studijās studējošo skaita. Vecumā virs 39 gadiem augstskolās pilna laika studijās studēja vien 6%, taču koledžās – 12% studējošo. Arī nepilna laika studijās studējošo īpatsvars vecumgrupā virs 29 gadiem koledžās saglabājas augstāks nekā augstskolās.⁵ Tas norāda uz koledžu būtisko lomu mūžizglītībā un pieaugušo izglītības veicināšanā.

Atbilstoši Augstskolu likumam un Profesionālās izglītības likumam koledža ir izglītības iestāde, kas īsteno pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas un dod iespēju iegūt ceturta līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programma tiek īstenota pēc vidējās izglītības ieguves. Tās īstenošanas laiks ir divi līdz trīs gadi.⁶ Profesionālās augstākās izglītības uzdevums ir īstenot padziļinātu zināšanu, prasmju un kompetenču apguvi konkrētā nozarē, nodrošinot studenta spēju izstrādāt vai pilnveidot sistēmas, produktus, tehnoloģijas un sagatavo jaunrades, pētnieciskajam un pedagoģiskajam darbam nozarē. Jau 2000. gada sākumā Latvijas augstākās izglītības telpā koledžas tika atzītas kā institūcijas, kurās tiek realizētas profesionālās augstākās izglītības programmas,⁷ savukārt 2006. gadā likumdevējs Augstskolu likumā paredzēja skaidru normatīvo regulējumu koledžām kā augstākās izglītības iestādēm, kas īsteno īsā cikla augstākās izglītības studiju programmas un kur studējošie saņem izglītības dokumentus, kas apliecina, ka iegūta pirmā līmeņa augstākā profesionālā izglītība un Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras 5. līmeņa kvalifikācija, kas ļauj uzsākt studijas vēlākajos posmos atbilstošā bakalaura studiju programmā.

Boloņas procesā, izstrādājot kvalifikāciju ietvarstruktūru Eiropas augstākās izglītības telpai, tika iezīmēta un nostiprināta arī īsā cikla augstākās izglītības loma. Īsā cikla augstākā izglītība ir nozīmīgs izglītības posms, kas nodrošina vieglāku pāreju no vidējās uz augstāko izglītību. Tā ir iespēja virzīties uz priekšu pa izglītības līmeņiem karjeras mērķu sasniegšanā, izmantojot iepriekšējā izglītības posmā iegūto izglītību (pielīdzinot daļēji vai pilnā apjomā).⁸ Latvijā koledžas vienlaikus ir gan profesionālās izglītības, gan augstākās izglītības institūcijas

---

³ <https://lvportals.lv/norises/285160-ka-talak-attistit-koledzas-2017>

⁴ <https://www.izm.gov.lv/lv/izglitiba/augstaka-izglitiba/augstakas-izglitibas-iestades>

⁵ https://www.izm.gov.lv/images/statistika/augst_izgl/Augstakas_izglitibas_LV_parskats_2018.pdf

⁶ <https://likumi.lv/ta/id/37967#p10.1>

⁷ <https://likumi.lv/ta/id/13486-grozijumi-augstskolu-likuma>

⁸ <https://likumi.lv/ta/id/313034-par-konceptualo-zinojumu-par-augstskolu-ieksejas-parvaldibas-modela-mainu>

ar tiesībām īstenot īsā cikla profesionālās izglītības programmas atbilstoši Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras 3.-5. līmenim.

Boloņas process augstākajā izglītībā paredz trīs izglītības ciklus: bakalaura studijas, maģistra studijas un doktora studijas. Atbilstoši Dublinas deskriptoriem (studiju līmenim raksturīgo studiju rezultātu uzskaitījumam), kas tika definēti, veidojot Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru, īsā cikla augstākās izglītības programmas ir daļa no pirmā augstākās izglītības cikla, kas atbilst Eiropas kvalifikācijas ietvarstruktūras 5. līmenim. Parīzes komunikē (2018) uzsver, ka daudzās mūsu sistēmās ECTS balstītai īsā cikla kvalifikācijām ir aizvien nozīmīgāka loma studējošo sagatavošanā nodarbinātībai un tālākām studijām, kā arī sociālās kohēzijas uzlabošanā, atvieglojot piekļuvi augstākajai izglītībai personām, kuras citādi tajā nebūtu iekļāvušās.⁹ Tāpēc Latvijā īsā cikla kvalifikācijas iekļautas kā atsevišķas kvalifikācijas Eiropas augstākās izglītības telpas visaptverošajā kvalifikāciju ietvarstruktūrā.¹⁰

Koledžas šajā laikā ir pierādījušas sevi kā izglītības iestādes, kas spēj ātri pielāgoties darba tirgus vajadzībām, nodrošinot kvalificētu darbinieku sagatavošanu jomās, kur to akūti trūkst, kā arī salīdzinoši īsā laika posmā sniedzot iespēju celt darbinieku profesionālo kvalifikāciju. 2019. gadā Latvijā tikai 6,7% iedzīvotāju vecumā no 25 līdz 64 gadiem iesaistījās mūžizglītības aktivitātēs, kamēr vidēji Eiropas Savienībā tie bija 11,1% iedzīvotāju.¹¹ Latvijai, lai tās iedzīvotāji spētu konkurēt ne tikai Latvijas darba tirgū, bet arī globāli, ir nepieciešams būtiski stimulēt iedzīvotāju iesaisti mūžizglītībā, nodrošinot augstu darbaspēka kvalitāti. Līdz šim koledžas ir apliecinājušas savu spēju virzību uz šī mērķa sasniegšanu.

Ekonomikas ministrijas sagatavotajā informatīvajā ziņojumā par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm Latvijā skaidri iezīmējas prognozes par vidējā līmeņa speciālistu trūkumu. Kā atsevišķi izceļami norādītie pasākumi augstākās kvalifikācijas darbaspēka iztrūkuma mazināšanai ar izglītību STEM (*science, technology, engineering and mathematics*) virzītos kā, piemēram, STEM piedāvājuma paplašināšana 1. līmeņa profesionālajā augstākajā izglītībā (koledžās) un pieaugušo izglītības piedāvājuma paplašināšana augstākās izglītības iestādēs STEM virzītos – zināšanu atjaunošana un padziļināšana iegūtajā specialitātē, pārkvalifikācijas iespējas cilvēkiem ar augstāko izglītību.¹² Informatīvajā ziņojumā kā pasākumi vidējās kvalifikācijas darbaspēka iztrūkuma mazināšanai minēti arī profesionālo izglītības iestāžu absolventu tālāku studiju veicināšana augstākajā izglītībā, stiprinot sinerģiju starp profesionālās vidējās izglītības programmām un 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmām koledžās, kā arī starp koledžu studiju programmām un atbilstošām bakalaura studiju programmām augstskolās.¹³ Šobrīd Latvijā vairākās nozarēs un jomās ir izveidojusies situācija, kad koledžas ir vienīgās izglītības institūcijas, kur izglītojamie var iegūt profesionālo kvalifikāciju un augstāko

⁹ <https://likumi.lv/ta/id/313034-par-konceptualo-zinojumu-par-augstskolu-ieksejas-parvaldibas-modela-mainu>

¹⁰ Turpat.

¹¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190517-1>

¹² https://em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/dsp/EMZino_06072018_full.pdf

¹³ Turpat.

izglītību, piemēram, iekšlietu struktūru speciālistu sagatavošanu Valsts policijas koledžā, Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledžā un Valsts robežsardzes koledžā.

NOSTĀJA

Ņemot vērā aprakstīto situāciju un problemātiku, kā arī nacionālā līmenī izvirzītos mērķus, LSA uzskata, ka:

- koledžām nepieciešams saglabāt augstākās izglītības iestāžu statusu ar tiesībām īstenot īsā cikla augstākās izglītības studiju programmas, studējošajiem saņemot izglītības dokumentus, kas apliecina, ka iegūta pirmā līmeņa augstākā profesionālā izglītība, atbilstoši Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras 5.līmenim, kas ļauj uzsākt studijas nākamajos secības posmos atbilstošā bakalaura studiju programmā;
- nepieciešams stiprināt koledžu nozīmi un prestižu Latvijas izglītības sistēmā un sabiedrībā, attīstot koledžu materiāltehnisko bāzi un kapacitāti sagatavot kvalificētus speciālistus darba tirgum;
- turpmāko reformu apspriedē nepieciešams saglabāt vienotu pieeju visām koledžām, neveidojot izņēmumus atsevišķās jomās, piemēram, iekšlietu nozarē;
- koledžu studējošajiem un studējošo pārstāvjiem jānodrošina tādas pašas tiesības kā studējošajiem augstskolās, tostarp jautājumos, kas attiecas uz studējošo pārstāvju iesaisti un darbību koledžas koleģiālajās lēmēj institūcijās, studējošo pašpārvaldes finansēšanu, studējošo atbalsta mehānismu (t.sk. finansiālo) pieejamību;
- jāievēro koledžu un augstskolu autonomija un pašpārvaldes tiesības, tostarp lemjot par koledžu konsolidāciju un reorganizāciju, šādi lēmumi ir jāpieņem augstākās izglītības iestāžu koleģiālajās lēmēj institūcijās;
- jānodrošina finansiāla atbalsta programmas koledžām, lai attīstītu mūžizglītības programmas un veidotu tās kā mūžizglītības centrus.

REZULTĀTS

Koledžas tiek saglabātas un stiprinātas kā pilnvērtīga augstākās izglītības institūciju tipoloģijas daļa, kas Boloņas procesa ietvaros realizē īsā cikla studiju programmas, nodrošinot vieglāku pāreju no vidējās uz augstāko izglītību. Studējošajiem koledžās un augstskolās ir nodrošinātas vienlīdzīgas iespējas un tiesības saņemt atbalstu, iesaistīties studējošo pašpārvaldē, lēmumu pieņemšanā koledžā, piedalīties studējošo (studiju un prakses) mobilitātē. Koledžas un tajās realizētās studiju programmas tiek novērtētas atbilstoši Eiropas Standartiem un vadlīnijām.

Prezidente

J. Širina